

NINO, EEN UNIEKE COMBINATIE VAN TWEE UITZONDERLIJKE TALENTEN

24 september 1991. *Het Laatste Nieuws* kondigt met een korte samenvatting van het vorige deel het tweede avontuur van Nino aan. *De Prinses van Manhattan* verschijnt vanaf de volgende dag in de krant. De reeks slaat, met voorpublicaties in verschillende tijdschriften en kranten en uitgaven in meerdere talen, sterk aan. Dat is te danken aan de unieke combinatie van twee uitzonderlijke Vlaamse talenten die met *Nino* niet alleen elkaar, maar ook een leesbare stijl en toegankelijke toon hebben gevonden. Ze raken bij toeval en dankzij een kat aan de praat in 1989. Hun geschiedenis is ook ervoor al meer verweven dan ze zelf weten.

door Peter D'Herdt

TEKENAAR ZOEKT SCENARIST

“Ik gebruik deze weg om een scenarioschrijver te zoeken.” We zijn in 1970 en de Vlaams-Brabander Dirk Stallaert (°28 december 1955) is veertien jaar jong als hij een zoekertje plaatst in *Robbedoes* weekblad nummer 1674. Volgens de overlevering (en vooral volgens klasgenote Chantal die in de kleuterschool samen met hem de kijkende nonnen trotseerde) heeft hij als vijfjarige een flesje Oost-Indische inkt leeggedronken. Zelf herinnert hij zich daar later niets meer van, maar het zou een verklaring kunnen zijn voor de hardnekkige tekenmicrobe die hem van kindsbeen af parten speelt. Tekenend leert kleine Dirk al doende, maar schrijven gaat hem minder af. Vandaar het zoekertje in een van zijn favoriete stripweekbladen. De eisen liggen niet hoog: het scenario moet niet al te lang zijn en in het humoristische genre.¹

Met een scenarioschrijver heeft Dirk op dat ogenblik al contact: Daniël Jansens. De latere scenarist van *Bakelandt* schrijft vanaf 1969 onder het pseudoniem Jasse Lombok voor Berck. De voorpublicatie van de reeks is te lezen in *Gazet van Antwerpen*, waarop oma Stallaert is gebonneerd. Dirk en zijn jongere broer Bart zijn meteen fan. Wanneer de krant een wedstrijd lanceert, waarbij de lezers de oerkreten van Lombok moeten linken aan bestaande woorden, doen ze mee en winnen ook (misschien wel dankzij een aantal enthousiast bijgevoegde tekeningen). Eerste prijs: een dagje ten huize Berck, in gezelschap van diens scenarist Daniël Jansens. Er volgt een onvergetelijke dag: de broers Stallaert mogen – mét het tekenmateriaal van Berck – elk één strookje uit het Lombok-verhaal *De Vampiers* tekenen! De strookjes worden samen met een verslag van het bezoek én een foto gepubliceerd in de krant van 25 april 1970. Na het bezoek blijven Daniël en de broers corresponderen. Hij stuurt grappige nieuwjaarskaartjes of legt hun bepaalde vondsten of ideeën voor. In april 1970 vermeldt hij in een

brief aan Dirk Kramikske van de bakker en stuurt hem in bijlage een scenario-opzet voor de reeks.

Fast forward naar 1979. In het magazine *Thuis Zijn...* van een actiegroep in de Vlaamse rand, publiceert Dirk op tekst van Johan Laeremans een kort verhaal. Het is een van zijn eerste gepubliceerde stripverhalen. In hetzelfde magazine: een kattenbelletje met Nero-hoofd door Marc Sleen en het korte verhaal *Hans-de-Pajot* van *Bakelandt*. Dat verhaal tekent Hec op aandringen van Daniël Jansens. Het is niet met zijn volle zin omwille van de politieke context (zie ook *Bakelandt* integraal 3) en hij bestempelt het later als “vier lastige pagina’s”. Als voorwaarde stelt hij dat het als aanzet voor een lang *Bakelandt*-verhaal kan dienen. En dat gebeurt ook, het avontuur *De Steen der Wijzen* recupereert *Hans-de-Pajot* als vertrekpunt. In het magazine verschijnt verder een paginagrote publiciteit voor *Bakelandt*. Rond diezelfde periode stuurt Jansens een voorstel van synopsis voor een nieuwe stripreeks naar Dirk en vraagt wat hij ervan vindt. Het verhaal met het weesmeisje Paprika en de kater Kazimir in de hoofdrol komt er echter niet en Dirk loopt zijn eerste scenarist alsnog mis: Daniël Jansens overlijdt onverwacht op 9 februari 1980.

Dirk Stallaert en Hec Leemans in de jaren 1990.





S DAT HIER 'T GEMEENTEHUIS?...
JA, DAT IS 'T GEMEENTEHUIS.



V OELT ZICH HIER ELKE VLAMING THUIS?...
JA, ELK VLAMING VOELT ZICH THUIS.



S DAT HIER GEEN SCHOON PLAKKAAT?...
JA, DAT IS EEN SCHOON PLAKKAAT.



W OONT ER HIER GEEN DIPLOMAAT?...
JA, HIER WOONT EEN DIPLOMAAT.



S LUIPT ER HIER GEEN RAAR BARON?...
JA, HIER SLUIPT EEN RAAR BARON.



S DAT DAN GEEN FRANSKILJON?...
JA, DAT IS EEN FRANSKILJON.



K OMT ER HIER GEEN FLINK GENDARM?...
JA, HIER KOMT EEN FLINK GENDARM.



E EFFT DE WET EEN LANGE ARM?...
JA, ZIJ HEEFT EEN LANGE ARM.

TEKST: J. Laeremans
MUZIEK VAN "DE SNÛDERSBANK"
ZANGER: Jef Meysalt
TEKENINGEN: Dirk Stallaert



In 1979 staat het werk van Dirk Stallaert en Hec Leemans in hetzelfde nummer van het magazine *Thuis Zijn*...

TEKENAAR VINDT SCENARIST

1987. Hec schrijft al zeven jaar zelf de scenario's voor *Bakelandt*. In *Sripschrift* laat hij zich ontvallen: "Ik vraag me ook af of ik in staat zou zijn voor een andere tekenaar te schrijven. Als ik een goed verhaal zou hebben, zou ik het verdommen dat aan een andere tekenaar te geven..."² Dirk Stallaert heeft intussen al wat watertjes doorzwommen: hij heeft *Ridder Digest* gemaakt voor *Knack*, *Waspman* voor het satirische blad *De Zwijger* en *Arsène* voor *Nieuwe Gazet van Aalst*, met Aalstenaar Patrick Bernauw. Die vindt hij via alweer een advertentie, deze keer in *Humo*. Bernauw vormt de perfecte tegenpool van Stallaert, hij is een scenarist die al jaren op zoek is naar een tekenaar. In 1984 lacht hij: "Het komt erop neer dat ik me in feite al zot had gezocht naar de geschikte man en als puntje bij paaltje kwam, bleek die dan nog in Aalst te wonen!"³ Van de ene Patrick gaat het naar de andere. Met Patrick Vermeir maakt Dirk een episode van de BV-strip rond *De Strangers* en begint hij de krantenstrip *Kitty* in *Gazet van Antwerpen*. Zijn naam en kunde is stilaan bekend in het wereldje en na een tip van Vermeir dat Jean-Pol een assistent zoekt, biedt Stallaert zich aan om het inktwerk

BAKELANDT
=rovershende=Vrijbos!

TITELS:
1. DE BLOEDWET
2. HET GOUD VAN DE CONSUL
3. DE GEVANGENE VAN WIGNENDALE
4. DE IJZEREN HERTOG
5. DE MEESTER DER BROEDERS
6. HET BEEST VAN GITS

bakelandt
VERSCHIJNT ELKE DAG IN
het laatste nieuws
EN
de nieuwe gazet

NU OOK IN ALBUMS BIJ UW BOEKHANDEL!

te verzorgen van *Kramikske*. Jean-Pol is in zijn nopjes. Het eerste *Kramikske*-verhaal met inktwerk van Dirk, *De Geest van Gisteren*, start in 1986, zestien jaar nadat Daniël Jansens datzelfde *Kramikske* voor het eerst bij de Stallaert-broers heeft gepicht.

LIEFDE, LIJF EN LUST IN DE TIJD VAN BAKELANDT (DEEL 1/2)

De populariteit van de reeks *Bakelandt* is zeker en vast te verklaren door een van de nevenpersonages die onze held altijd vergezelt op zijn avonturen. Hierbij denken we zeker en vast niet aan de ruwe Pé met de zwarte baard, maar aan de sensuele Zita met de rode haren. Het lichaam van Rooie Zita, dat ze in de loop van de albums met almaar minder textiel omhult, bezorgde veel lezers ongetwijfeld hun eerste 'rooie' oortjes. Laat ons er niet langer omheen draaien, seks - en het insinueren ervan - zorgt ervoor dat tal van lezers *Bakelandt* nog steeds gretig lezen. "‘t Is voor de interessante informatie over de tijd van Napoleon", kunnen we je voortaan meegeven als excuus dankzij de informatie in dit hoofdstuk.

door Bert Gevaert

HOOFD, SCHOUDERS, KNIE EN TEEN

Zowel bij haar eerste verschijnen in *De Bloedwet* (deel 1, 1978) als bij haar laatste optreden – bijna dertig jaar later – in *Het Geheime Plan* (deel 96, 2006) voldoet Zita aan de hedendaagse schoonheidsidealen. Zelfs vandaag is en blijft ze een vrouw die menig hart, zonder discriminatie van seksuele geartheid, makkelijk sneller kan doen slaan. Maar beantwoordt deze tijdloze schoonheid ook aan de idealen van haar eigen tijd? Om die vraag te beantwoorden, moeten we kijken naar wat de tijdgenoten van Bakelandt als mooi beschouwen en daarvoor is het interessant om ons oog te richten op de toenmalige kunst.

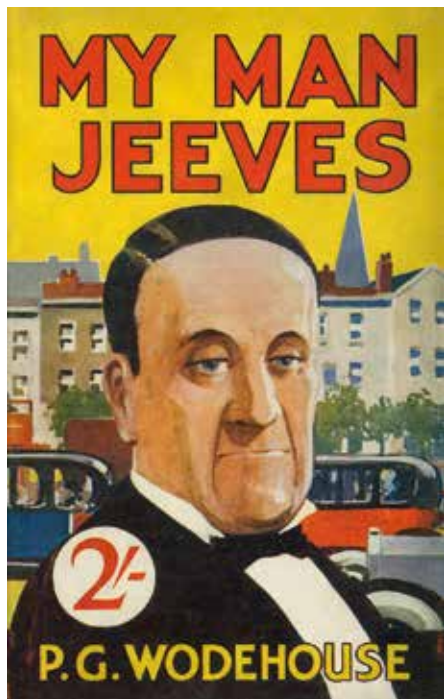
Of laten we kenners van het vrouwelijk lichaam aan het woord? De beroemde vrouwenveroveraar Giacomo Casanova (1725-1798) leefde net voor de tijd van

Bakelandt en is als bron helaas wat verouderd. Niemand minder dan wereldveroveraar Napoleon Bonaparte (1769-1821) heeft echter ook met een resem vrouwen het bed gedeeld. Als we zijn biograaf Johan Op de Beeck mogen geloven zouden het er in totaal rond de zestig geweest zijn en dan huwde hij nog tweemaal.

Deze connaisseur heeft zelf gezegd wie volgens hem de mooiste vrouw was, niemand minder dan... zijn eigen zus Pauline (1780-1825), die ook bekend staat als prinsesse Borghèse. Veel van haar tijd brengt ze in bed door, niet alleen door haar slechte gezondheid, maar ook door een reeks minnaars waar ze maar niet genoeg van krijgt. Ondanks haar losse zeden is ze de lieveling van haar grote broer die de misstappen van zijn rotverwende zus door de vingers ziet. Al in haar jeugd staat ze bekend om haar oogverblindende schoonheid en daarvan is ze zich heel

Pauline Bonaparte als Venus Victrix (Venus de winnares). Marmeren beeld van de hand van kunstenaar Antonio Canova (1757-1822), vervaardigd tussen 1805 en 1808 (Galleria Borghese, Rome). Canova maakt het beeld in opdracht van de echtgenoot van Pauline, Camillo Borghese (1775-1832). Meteen veroorzaakt het een schandaal omdat Pauline naakt zou geposeerd hebben voor Canova.





My Man Jeeves (1920), een van de Jeeves-boeken van P.G. Wodehouse.

een Britse schrijver die een aantal komische boeken en kortverhalen schrijft over de gelijknamige valet Reginald Jeeves (die in tegenstelling tot een butler geen gans huishouden maar één enkele persoon dient). De naam diende ook als inspiratie voor de vroegere zoekmachine AskJeeves.com. Een “Jeeves” is tegenwoordig synoniem voor een valet of butler, en staat zelfs als lemma in het *Oxford English Dictionary* vermeld.

ASTERIX

Op pagina 36 zetten de Crèvecoeur en Milady de bloemetjes buiten in herberg Au Bouclier Arverne. Dat is een knipoog van Hec Leemans naar het gelijknamige *Asterix*-album dat als *Het IJzeren Schild* is vertaald.

TE VEEL WERK

De albumversie van dit verhaal is uitgebreider dan de versie die *Het Laatste Nieuws* heeft voorgepubliceerd. Leemans hoopt dit verhaal zonder zijn assistent Claus D. Scholz te kunnen maken, maar dat blijkt een misrekening, zodat hij in grote tijdsnood komt: “Ik wou in dit verhaal zoveel mogelijk zelf doen, maar dat bleek te ambitieus. Claus is bijgesprongen op ongeveer de helft van de pagina’s. Ik denk dat hij in die periode al op een ander *Bakelandt*-verhaal zat te werken, kwestie van op termijn voorsprong te kunnen halen op de voorpublicatie in de krant. Als je steeds met twee à drie weken voorsprong werkt op de krant, mag er niet veel gebeuren, zoals ziek worden of een tekort aan inspiratie... Vakantie is dan ook uitgesloten.”

Enkele platen verschijnen dan ook zonder decor in de krant. “Door tijdsdruk kon ik de tekening eenvoudigweg niet afmaken. De plaat moest binnen bij de krant...” herinnert Leemans zich.

Uiteindelijk is de krantenversie ook korter dan gewoonlijk: slechts veertig pagina’s lang. Voor de albumversie worden achteraf stukken toegevoegd en andere scènes opnieuw gemonteerd om tot de gebruikelijke zesenveertig pagina’s te komen: “Ik heb kopieën gemaakt van de krantenknipsels om die te kunnen knippen en plakken, en zo te beslissen waar ik scènes kon herwerken of toevoegen. Soms ging het om enkele plaatjes die verschoven, soms kwam er een strook extra bij en soms volledige pagina’s.”

Leemans heeft ondertussen al wat ervaring met het herwerken van bestaande verhalen.

HERWERKINGEN

Wat is er allemaal gewijzigd in het album ten opzichte van de krant?

Plaat 1: verlengd (krantenversie was maar halve pagina). Plaat 3: onderste rij extra toegevoegd. Plaat 5: extra. Plaat 7/8: herwerkt/uitgebreid. Plaat 37: prentje minder in het album. Plaat 38-39-40: extra in album. Plaat 45: extra. Plaat 74: onderste twee plaatjes extra. Plaat 75: krantenstrook 67 (onderste rij), herwerkt naar een volledige plaat. Plaat 84, 86, 88, 89: extra.

Zo is *Het Komplot* (deel 53, 1991) een herwerkte en verlengde versie van het verhaal *De Hongerwinter* dat Claus tekent tijdens de overstap van Leemans van Uitgeverij J. Hoste N.V. naar Standaard Uitgeverij (zie integraal 11).

AGENT 327 SCHIET TE HULP

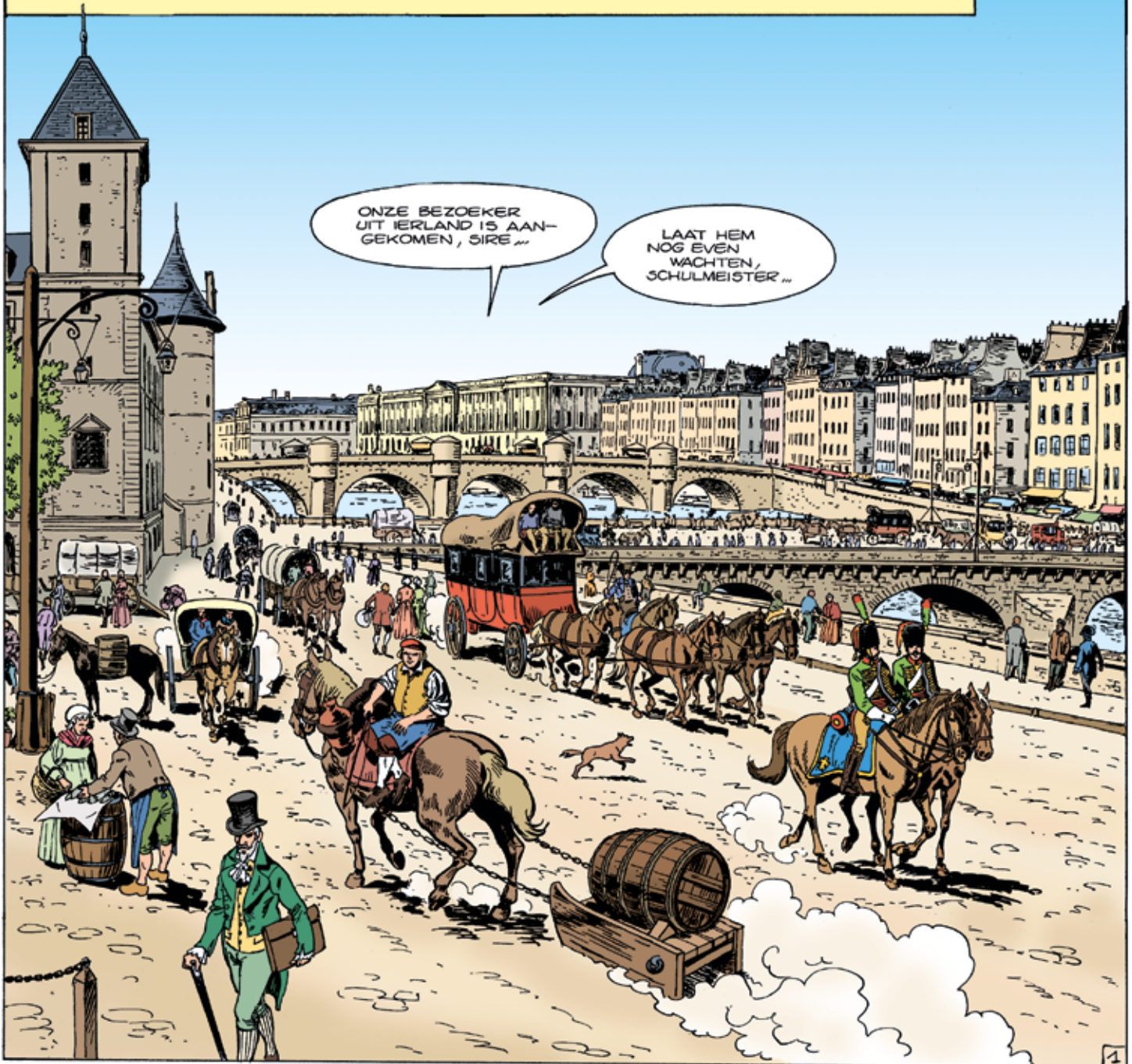
Het zit Leemans niet mee met dit verhaal: “Martin (Lodewijk, auteur van *Agent 327*, nvdr) en ik belden in die tijd een paar keer per week. Ik vertelde hem dat ik het moeilijk had om een cover te vinden voor dit album. Hij stuurde mij een compositieschets (met het vallende blok), die ik vrijwel identiek heb overgenomen. Dit was de enige keer dat iemand anders een cover heeft ontworpen.”

Van dit album verschijnt ook een Franstalige versie onder de reeksnaam *Jean Gaillard* (zie integraal 8).

Links: Voorbeeld van een halve pagina zonder decors in de krantenversie (vergelijk met pagina 32 in deze integrale). **Midden en rechts:** Deze stroken zijn achteraf herwerkt voor de albumversie (vergelijk met pagina 28 en 61-62).



PARIS WRIEMELT VAN HET LEVEN, EN DE INWONERS VAN DE STAD LIJKEN ZICH NIETS AAN TE TREKKEN VAN DE GEVAREN DIE FRANKRIJK BEDREIGEN... ENGELAND EN OOSTENRIJK HEBBEN HET REGIME VAN **NAPOLEON BONAPARTE** DE OORLOG VERKLAARD... "DE KLEINE KORPORAAL" MOET ZICH OP VERSCHILLENDE FRONTEN TEGELIJK VERDEDIGEN ...



ONZE BEZOEKER
UIT IERLAND IS AAN-
GEKOMEN, SIRE ...

LAAT HEM
NOG EVEN
WACHTEN,
SCHULMEISTER ...

CHARLES M. SCHULMEISTER, NAPOLEONS
MEESTERSPION, IS DE RECHTERHAND VAN GENE-
RAAL **JAVARY**, DIE DE GEHEIME DIENST LEIDT ...

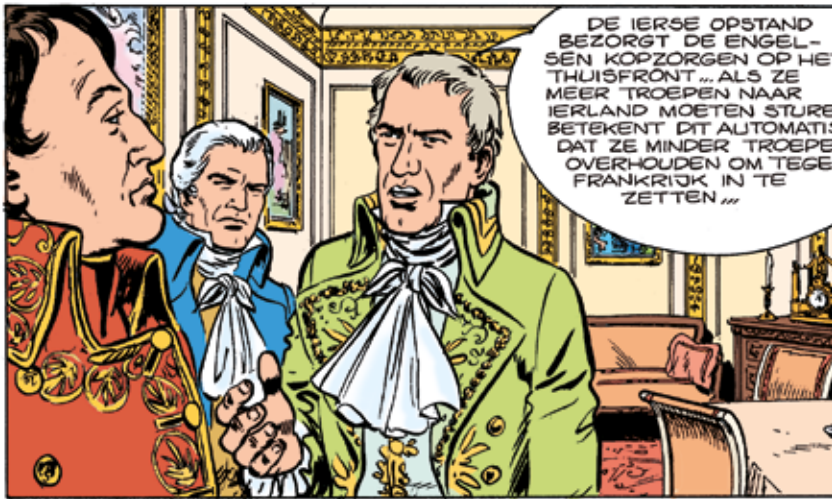
IK WIL JE MENING
KENNEN, JAVARY ...



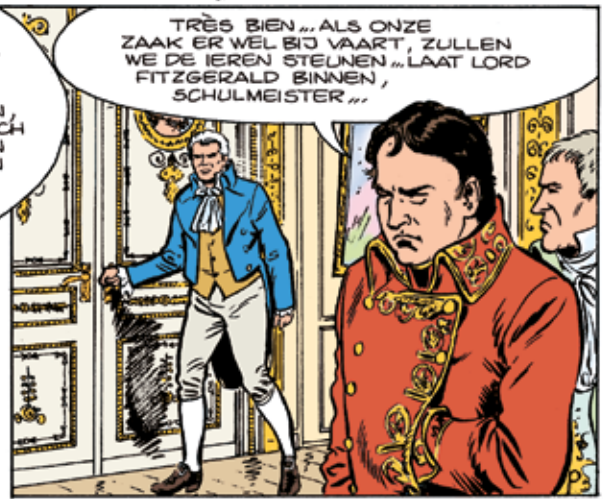
DE IEREN VRAGEN
OM WAPENS EN MASSALE
STEUN VOOR HUN OPSTAND
TEGEN DE ENGELSE BEZET-
TER ... WAT MOET IK DOEN?

**LORD EDWARD FITZ-
GERALD**, DE GEZANT VAN
DE **UNITED IRISHMEN**, IS
EEN OVERTUIGD AANHANGER
VAN DE REVOLUTIE ...





DE IERSE OPSTAND BEZORGT DE ENGELSEN KOPZORGEN OP HET THUISFRONT... ALS ZE MEER TROEPEN NAAR IERLAND MOETEN STUREN, BETEKENT DIT AUTOMATISCH DAT ZE MINDER TROEPEN OVERHOUDEN OM TEGEN FRANKRIJK IN TE ZETTEN...



TRÈS BIEN... ALS ONZE ZAAK ER WEL BIJ VAART, ZULLEN WE DE IEREN STEUNEN... LAAT LORD FITZGERALD BINNEN, SCHULMEISTER...

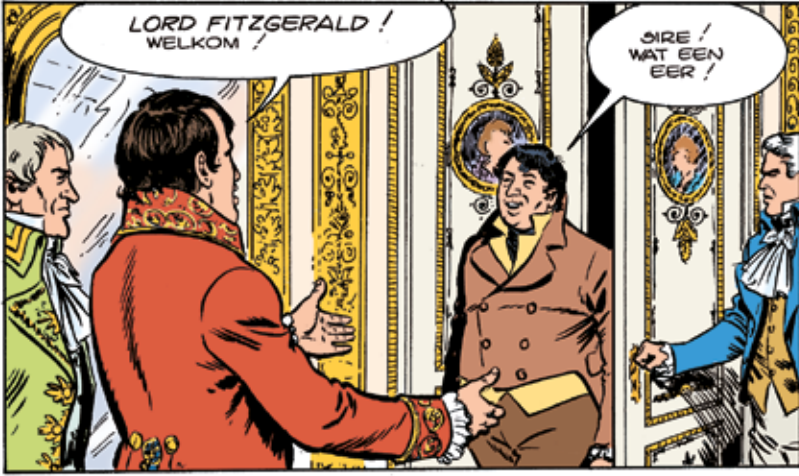


KOMT U BINNEN, YOUR LORDSHIP... U IS AAN DE BEURT...



BRENG DE DRANKJES, DUVILLIER...

ZEKER, CITOYEN...



LORD FITZGERALD! WELKOM!

SIRE! WAT EEN EER!



MIJN MEDEWERKERS EN IK HEBBEN UW VERZOEK BESPROKEN / WE ZULLEN DE WAPENS LEVEREN DIE U ONS VRAAGT VOOR DE "UNITED IRISHMEN" / IERLAND MOET BEVRIJD WORDEN VAN HET JUK VAN DE ENGELSE BEZETTER!

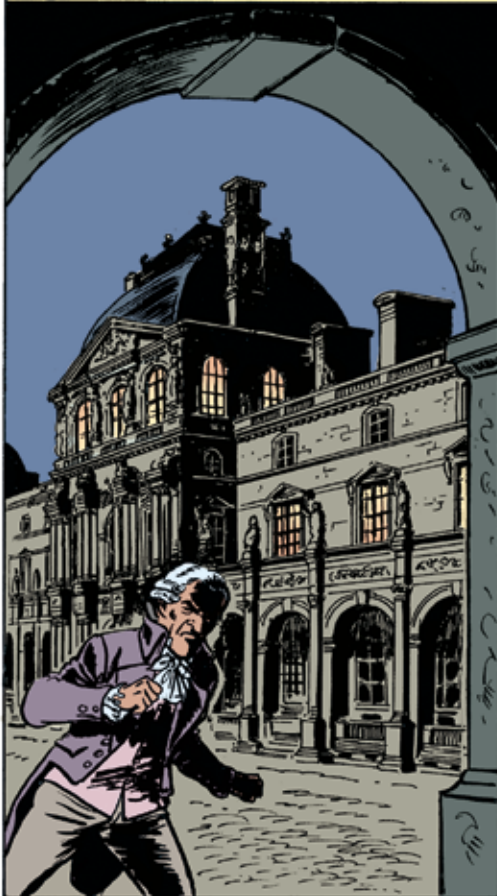


SCHULMEISTER ZAL DE OPERATIE LEIDEN... HIJ IS EEN EXPERT IN DIT SOORT ZAKEN...



DE WAPENS MOETEN IN HET GROOTSTE GEHEIM NAAR IERLAND GESMOKKELD WORDEN... DE ENGELSEN MOGEN IN GEEN GEVAL LICHT KRIJGEN VAN DE ZAAK!

DIE AVOND SLUIPT EEN FIGUUR WEG UIT HET LOUVRE ...



HALT! WAAR GA JE HEEN?!

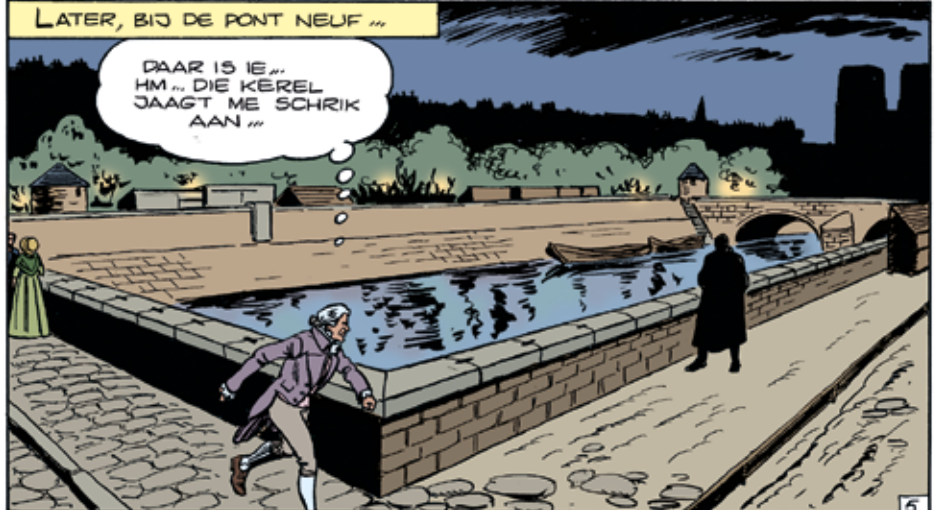


MIJN MOEDER IS ZIEK ... IK GA HAAR BEZOEKEN ... KIJK ... HIER IS DE GESCHREVEN VERGUNNING ...



LATER, BIJ DE PONT NEUF ...

DAAR IS IE ... HM ... DIE KEREL JAAGT ME SCHRIK AAN ...



AH! DAAR BEN JE, DUVILLIER ... JE HEBT ME LATEN WACHTEN!

IK HEB EEN SMOESJE MOETEN BEDENKEN OM HET LOUVRE TE KUNNEN VERLATEN ...



WEL? HEB JE WAT VOOR MIJ?

IK WEET NIET WAT DE INFORMATIE WAARD IS, MAAR OP HET HOOGSTE REGERINGSNIVEAU IS BESLIST OM WAPENS TE LEVEREN AAN DE IERSE OPSTANDelingen ...



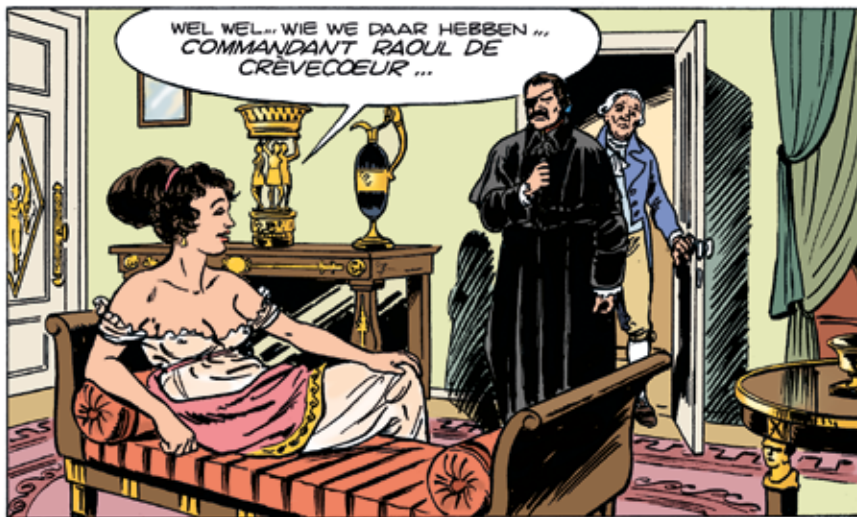
SCHULMEISTER IS MET DE ZAAK BELAST!

SCHULMEISTER?! HM ...

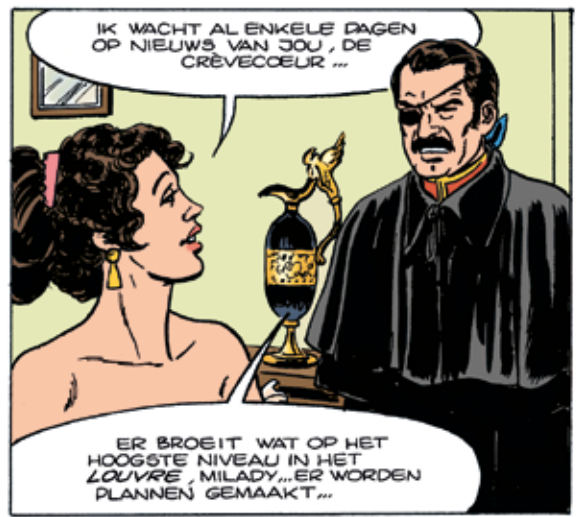
GOED GEWERKT, DUVILLIER ... HOU ME VERDER OP DE HOOGTE! HIER IS EEN VOORSCHOT ... HIERMEE KUN JE EEN DEEL VAN JE SPGELSCHULDEN AFBETALEN! GA NU! WE MOGEN NIET SAMEN GEZIEN WORDEN ...





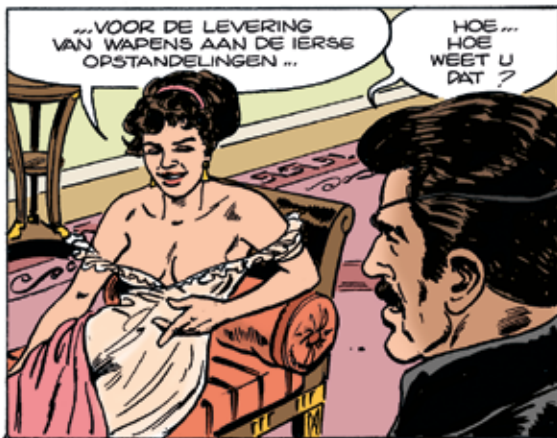


WEL WEL... WIE WE DAAR HEBBEN ...
COMMANDANT RAOUL DE
CRÈVECOEUR ...



IK WACHT AL ENKELE DAGEN
OP NIEUWS VAN JOU, DE
CRÈVECOEUR ...

ER BROEIT WAT OP HET
HOOGSTE NIVEAU IN HET
LOUVRE, MILADY... ER WORDEN
PLANNEN GEMAAKT ...



...VOOR DE LEVERING
VAN WAPENS AAN DE IERSE
OPSTANDELINGEN ...

HOE ...
HOE
WEET U
DAT ?



MIJN SPIONNEN HEBBEN ME
GEMELD DAT LORD FITZGERALD, DE
GEZANT VAN DE UNITED IRISHMEN IN
PARIJS IS ... EN BOVENDIEN ...



... ER BESTAAN GEEN GE-
HEIMEN VOOR MIJ... VERGEET
NIET DAT IK HET BED DEEL
MET ENKELE VAN DE BE-
LANGRIJKSTE AMTENAREN
VAN HET RIK, MON CHER !



TUSSEN DE LAKENS
WORDEN DIE HEREN BIJZON-
DER LOSLIPIG !



MAAR JOUW INLICHTINGEN
ZIJN WAARDEVOL, DE CRÈVE-
COEUR ? IK MOET ECHTER ALLE
GEGEVENS OVER DE OPERATIE
HEBBEN ... WANNEER DE LEVERING
ZAL GEBUREN, OP WELKE PLEK,
EN VOORAL ...



OF LORD FITZGERALD
MET HETZELFDE SCHIP
MEERBIJST ...

MIJN CONTACTPERSOON
HOUDT OGEN EN OREN OPEN,
MILADY... OVER ENKELE DAGEN
HEBBEN WE ALLE DETAILS ...



VERY WELL,
DE CRÈVECOEUR...
LONDEN ZAL JE
GUL BELONEN
VOOR JE
DIENSTEN ...

TOK
TOK
...



AH, DAAR IS JAMES RUTHERFORD, ONZE
KOERIER, DIE AL DAT GOEDE NIEUWS ZO
SNEL MOGELIJK NAAR LONDEN ZAL
BRENGEN ... JULLIE HEBBEN ELKAAR NOOIT
ONTMOET, GELOOF IK ...



RUTHERFORD IS EÉN VAN ENGE-
LANDS TOPSPIONNEN ... DIT IS COM-
MANDANT DE CRÈVECOEUR,
RUTHERFORD ...